

застосування спеціальних технологій, «українська версія» «Біблії Далі» реалізувалась друкарями, майстрами перепльоту та ювелірами одразу трьох країн – Німеччини, Чехії і Словаччини, які вже мали досвід у цій царині. Варто нагадати, що для відтворення літографій Далі застосовувався семикольоровий друк, хоча зазвичай користуються чотирикольоровим.

Рішення видати в Україні унікальну книгу було продиктоване, в першу чергу, її виключно культурно-естетичною цінністю. Сто п'ять композицій спеціально створених геніальним іспанцем для Священного Писання, зібрані в одній книзі й випущені в Україні обмеженим накладом в 500 нумерованих екземплярів. Формат видання, який відповідає оригінальному розміру літографій, прикрашено дорогоцінним камінням, яскравим елементом обкладинки є позолочена відливка підпису Далі, а сама вона виконана з натуральної шкіри червоного кольору. Все це перетворює «Біблію Далі» в художній твір, який викликає інтерес не лише для колекціонерів, а й всіх знавців і цінителів світового мистецтва [16].

Книга – об'ємний носій інформації, який є синтезом роботи письменника, редактора, художника, поліграфіста. Культура видання значною мірою залежить від того, як відбувається процес перетворення авторського оригіналу на книжку. Зіставляючи видання різних епох, ми можемо бачити, що мистецтво книги багато разів занепадало і відроджувалося знову. Мало свої злети й падіння і мистецтво обкладинки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антиквар. Журнал об антиквариате, искусстве и коллекционировании (Шедевры книжного искусства). – № 7 – 8. 2012. – Л. на стор. 61.
2. Наш друг книга. – К.: Реклама, 1977. – С. 181.
3. Низовский Ф. Ю. Сто великих реликвий и сокровищ Украины. – К.: Арий, 2009. – С. 173 – 174.
4. Низовский Ф. Ю. Сто великих реликвий и сокровищ Украины. – К.: Арий, 2009. – С. 172.
5. Низовский Ф. Ю. Сто великих реликвий и сокровищ Украины. – К.: Арий, 2009. – С. 182.
6. Петренко М.З. Українське золотарство XVI – XVIII ст. – К.: Наукова думка, 1970. – С. 129.
7. Роготченко О. Традиції та новаціїсучасне та надсучасне в творчості Євгена Матвєєва // МІСТ (мистецтво, історія, сучасність, теорія). Збірник наукових праць з мистецтвознавства і культурології. – Вип. 10. – С. 209.
8. Розен Ю. Раритеты Музейной библиотеки // Антиквар. Журнал об антиквариате, искусстве и коллекционировании (Шедевры книжного искусства). – № 7 – 8. 2012. – С. 90 – 97.
9. Смотрицький М. Грамматика. Підгот. факс. дослідж. та дослідж. пам'ятки В.В. Німчука. – К.: Наук. думка, 1979. – 111 с.
10. Фрис В. Історія кириличної рукописної книги в Україні: Навчальне видання. – Львів, 2003. – С. 88.
11. Шерман А. «Мы горды тем, что Украина вошла в пятерку стран, издавших Библию с иллюстрациями Дали» // Антиквар. Журнал об антиквариате, искусстве и коллекционировании (Шедевры книжного искусства). – № 7 – 8. 2012. – С. 30 – 37.
12. uk.wikipedia.org/wiki/Пересопницьке_Євангеліє.
13. <http://ntsh.org/content/deshcho-pro-istorichni-obstavini-stvorennya-peresopnickogo-iev>

Наталія Савенко
(Херсон, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЕТНІЧНИХ МОТИВІВ У ДИЗАЙНІ СУЧАСНОЇ КНИГИ

У статті розглянуто сутність поняття «етнодизайн» у контексті розвитку

дизайну книги. Актуалізовано необхідність створення сучасної літератури, зокрема подарункових видань, задля збереження українських традицій і культури, етновиховання читача. Представлено авторське концептуальне бачення розвитку етнічного книжкового дизайну шляхом поєднання етнічних мотивів з новими технологіями у дизайні сучасної книги.

Ключові слова: етнодизайн, дизайн подарункового видання, етновиховання.

The article introduces the notion of “ethnic design” in the context of the development of book design. It is actualized the need of creation of modern literature, in particular gift editions, for saving Ukrainian traditions and culture as well as ethnic education of readers. It is presented author’s conceptual vision of the development of ethnic book design by means of combining ethnic motives with new technologies in design of modern book.

Key words: ethnic design, design of gift edition, ethnic education.

Сьогодення вимагає нових дизайнерських підходів до презентації культурного та етнічного надбання різних народів світу. Збереження рідної культури, мови, релігії завжди було головним питанням. Однак на полицях книжкових магазинів дуже рідко можна зустріти книгу, присвячену міфології та легендам народів світу, яку захотілося б придбати. Через брак якісних видань культурний спадок пращурів ризикує грати другорядну роль у вихованні народної свідомості. Тому сьогодні вкрай необхідно видавати такі книги, які б мали не лише інформаційну цінність, але й відповідали сучасним художньо-естетичним вимогам читача.

Для українського книжкового дизайну важливо зміцнювати основи і розвивати напрями етнодизайну. Етнодизайн, на перший погляд, знайоме поняття. Термін «дизайн» походить від англ. Design – задум, креслення, проект, малюнок. « Це термін, що позначає різні види проектної діяльності, спрямованої на формування естетичних і функціональних показників предметного середовища» [1].

Приставка ЕТНО- дає нам нове поняття «етнодизайн». Це вид проектної діяльності для формування нових естетичних потреб особистості, інтересу до традицій свого народу [2].

Актуальність статі полягає у необхідності розробки нових рішень у дизайні, зокрема, подарункових видань для підвищення попиту на книжкові вироби та розширення естетично-культурного світогляду людини.

Відомо, що друковане видання відіграє важливу роль у житті суспільства. При цьому на сприйняття змісту значною мірою впливають візуальні чинники, що формуються під час перетворення авторського твору в твір друку. До того ж, існують особливості, притаманні певному виду видань.

Питання оформлення художньої літератури в усі часи привертало увагу науковців та практиків. Саме цим пояснюється те, що більшість праць з художньо-технічного редагування, оформлення були написані практиками художниками-редакторами з багаторічним досвідом (П.Гіленсон, С. Добкін, Б. Валуєнко, Ю. Адамов, Н. Гончарова, В. Пахомов, В. Фаворський та ін.). Серед сучасних дослідників художньо-технічного оформлення друкованих видань слід зазначити М. Тимошика, В. Саву, С. Ярему, А. Мільчина, С. Гавенко, Е. Огар, Н. Дубіну, В. Єфімова, З. Партико.

На початку виникнення книжкового друку книга була предметом розкоші та ознакою привілейованої особи, оскільки коштувала вона неймовірно дорого.

Згодом книга стала сприйматися не лише як джерело здобуття інформації, але й як відмінний подарунок, що прикрашає колекції і особисті бібліотеки. Тому саме подарункове видання може грати роль посередника між читачем та світовою міфологією і культурою, яскравим прикладом книжкового етнодизайну [6].

Як самостійна область, етнодизайн у нашій країні ще тільки на початку свого шляху, не до кінця вивчений, хоч і відомий усім. Тому етнодизайн нам потрібен для

того:

- щоб знайти золоту середину між минулим і сьогоденням, модернізувати, використовуючи відомі нам джерела інформації, і перевтілити в новий комфортний і функціональний, естетично гармонійний новий стиль, «зігріти» предмети, що оточують нас, творчістю, духовним початком, народним духом;

- вивчити і привнести творчий початок традиційної культури, сформованої новаторством і рукотворною дією мільйонів майстрів і майстринь, в сучасний життєвий простір розвиненого інформаційного та індустріального суспільства з холодною побутовою технікою і квадратним екраном комп'ютера;

- реалізувати технологію консолідації всіх творчих людей в прагненні створювати естетичні предмети побутової культури, арт-об'єкти з екологічним контекстом.[3]

Етнодизайн дає надзвичайну свободу для творчих пошуків у художній практиці, бо ґрунтується на синтезі архаїчного, автентичного, етнічного матеріалу та сучасних академічних та неакадемічних форм культури. Таким чином, етнодизайн стає не тільки засобом виживання національної культури в сучасних умовах, але й реальним майданчиком діалогу культур. Тому, саме етнодизайн дає нам можливість сформулювати власне бачення проблеми і підходи до її дослідження.

Художники багатьох поколінь завжди знаходили і будуть знаходити в арсеналі народного мистецтва риси, співзвучні сучасності. В даний час існує стійкий інтерес фахівців до тих сфер народного мистецтва, які спрямовані на створення досконалих естетичних і практичних виробів.

Пропонуємо у якості прикладу до формування культури книжкового етнодизайну подарункове видання «Макові легенди» – це збірка легенд різних народів світу, яких об'єднує єдиний символ-образ – квітка забуття та сну – мак.

У різні часи у різних народів ця квітка була багатогранним символом, який міг трактуватися по-різному залежно від обставин. Про нього склалися міфи і легенди, його застосовували в медицині і присвячували богам. Саме тому зображення квітки чи плоду маку знаходимо в усіх жанрах народного мистецтва минулих століть і сьогодення, зокрема у традиційній культурі українського народу.

Аналіз міфології та легенд різних країн світу дозволяє стверджувати, що мак займає особливе місце в балканських та слов'янських міфо-ритуальних традиціях. У більшості народів ця квітка пов'язувалася з символікою сну і смерті; в міфології греків мак – атрибут Гипноса, бога сну, і Нюкту, персоніфікованої Ночі. Він же був одним із символів Деметри, богині землеробства, одне з прізвиськ якої звучить як Меконій – «макова» (Мекон, буквально: «мак» – ім'я її міфічного коханого): завдяки своїй надзвичайній плодючості ця квітка у фольклорних переказах і ритуалах нерідко асоціювався з родючістю. У той же час цей атрибут натякає на зв'язок богині зі світом мертвих: вона – уособлення Матері-Землі, що породжує все живе і приймаючої в себе померлих, мати Персефони, володарки підземного світу. У римлян вважалося, що мак присвячений Церере (аналог Деметри), оскільки він росте серед злаків [7].

Тому було вирішено створити збірку легенд різних народів, об'єднаних спільним образом-символом – маковою квіткою та прикрасити її авторськими ілюстраціями.

Від того, наскільки ефективно і професійно виконане художнє оформлення, багато в чому залежить ставлення читача до книги. Форма видання, його зовнішній вигляд, привабливість, зручність і комфортність сприйняття складових частин і елементів, у першу чергу, сприяють інтересу до твору, зміст якого читачеві ще невідомо. Професійно і естетично оформлену книгу хочеться читати, її важко випустити з рук при перегляді в книжковому магазині, до неї частіше хочеться повертатися, якщо зміст виявився цікавим і корисним.

З розвитком науки і технологій змінюються технологічні процеси підготовки до

друку подарункових видань. Проте, нині далеко не кожне видання можна визначити як подарункове, оскільки якість паперу, палітурки і дизайнерського оформлення багатьох екземплярів залишають бажати кращого, відтак, розробка дизайну багатосторінкового видання «Макові легенди» набуває особливого значення.

Основна задача проектної концепції полягає у тому, щоб через графічну складову дизайнерського проектування створити цікаве та незвичайне оформлення видання, дизайн якого зобов'язаний бути привабливим, приємним, максимально підкреслювати важливу інформацію, привернути увагу суспільства до світового фольклору за допомогою використання сучасних надбань етнодизайну в оформленні книги.

На першому етапі розробки дизайну видання вирішуються питання, пов'язані з розміщенням, характером і кількістю ілюстрацій, оформленням обкладинки, титульного аркуша, форзаца, інших елементів видання. Дуже важливим при цьому є створення стилю оформлення, взаємопов'язаність його частин.

Так, для художнього оформлення палітурки нашого видання підібрано малюнок, що відображає тематику і атмосферу твору. Основними кольорами для малюнка обрані білий, чорний і червоний. Форзац зроблено з дизайнерського червоного паперу з авторською графікою. Він підкреслює атмосферу твору і підсилює враження від видання в цілому, а також гармонує з кольором палітурки і внутрішнім дизайном книги.

Ще одним важливим структурним елементом книги є зміст. Зміст – показник заголовків книги, містить інформацію про твори, включені до книги (якщо їх декілька) та/або про розділи твору (частини, глави).

Зміст переслідує три мети:

1. Довідково-пошукову – дозволяє знайти потрібний фрагмент тексту.
2. Інформаційно-пояснювальну – дає читачеві загальне уявлення про тематичному змісті книги, про структуру одного або ряду творів (тобто про освітлювані в кожному творі теми і зв'язках між ними).
3. Рекламну – привернути читача, підсилити інтерес до тем, які розглядаються в книзі, викликати бажання прочитати її.

Оформлення змісту може бути досить довільним. Обов'язковими елементами є лише номери сторінок, відповідних тому або іншому розділу або твору. Основним критерієм є корисність змісту для читача. Зміст може бути розташований як на початку, так і наприкінці книги [4].

У нашому виданні зміст розташовується в кінці книги і оформлений у стилі всього видання (витриманий стиль заголовка, стиль символу і оформлення сторінки лінійками). Книга складається з шістьох легенд, всі вони відображені в змісті і розташовуються в послідовності, в якій представлені у книзі.

На підставі аналізу аналогового середовища й прототипів можна говорити про широке розмаїття можливих рішень розробки видань. Цілком природно, що, дотримуючись законів жанру, проектувальники завжди змушені працювати в рамках загальноприйнятих правил друку та верстки – тобто створювати книжки, підбираючи стандартні форми, кольори й шрифти. Але в кожному конкретному випадку знаходиться своє, індивідуальне рішення й розглянуті варіанти відрізняються один від одного розмірами, за кольоровою гамою й шрифтовою складовою. Таке ж завдання – спробувати створити оригінальний, унікальний і цікавий дизайн подарункового видання «Макові легенди» – стояло й перед нами. Тому нами використано авторську художню графіку у поєднанні з фактурними аплікаціями.

Найцікавішим дизайнерським ходом було поєднання сучасних технологій з ручною роботою (у нашому випадку візуальний ряд складається саме з графічного зображення). Тому, що розмаїття графічних засобів допомагають більш чітко передати настрій автора, а сучасні технології надають нові можливості для розкриття потенціалів

графіки, роблячи її більш сучасною та популярною серед молоді. Зовнішній вигляд видання повністю відповідає наповненню.

Таким чином, представлено багатосторінкове видання «Макові легенди» – яскравий приклад концептуального бачення розвитку етнічного книжкового дизайну, створеного для збереження українських традицій і культури, етновиховання читача, підвищення його художньо-естетичного смаку за допомогою поєднання етнічних мотивів з новими технологіями у дизайні сучасної книги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лемешева Н.А. *Образотворче мистецтво в нашому житті. 7 клас (за новим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти). Книжка для вчителя, слайд-презентація до уроків образотворчого мистецтва, 7 клас*. / Н.А. Лемешева. – Черкаси: Видавництво ЧОІПОПП. 2015– 154 с.
2. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. – 2011. – № 3. – 430 с.
3. *Культура і мистецтво у сучасному світі: Наукові записки КНУКіМ. Випуск 13 / Київський національний університет культури і мистецтв*. – К., 2012. – 280 с.
4. Фрэнк Р. *Современные технологии издательско-полиграфической отрасли / Р.Фрэнк*. – М.: ПРИНТ-МЕДИА бизнес, 2006. – 248 с.
5. *Електронний ресурс*. – Режим доступу : www.disingbook.com .
6. *Художественное оформление книжного издания / Електронний ресурс*. – Режим доступу : <http://ukrbukva.net/print:page,1,49780-Hudozhestvennoe-oformlenie-knizhnogo-izdaniya.html>
7. Киреевский И.Р. *Мифы древних славян / И.Р. Киреевский*. – Харьков : «Издательство «Клуб семейного досуга», 2009. – 240 с.

*Михайло Гнатюк
(Івано-Франківськ, Україна)*

ТРАДИЦІЇ ЕТНОДИЗАЙНУ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ГАЛИЧИНІ: ІСТОРІЯ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

У статті висвітлено основні тенденції ілюстрування літератури для дітей, використання традицій етнотдизайну в творчості відомих художників-графіків ХХ століття, розкрито основні проблеми сучасного книгодрукування.

Ключові слова: художня ілюстрація, етнотдизайн, дитяча література, українське мистецтво, культура, казка, буквар, традиція.

The article highlights the main trends illustrating books for children, using ethnic design traditions in the work of famous graphic artists of the twentieth century, reveals the history and main problems of modern typography.

Key words: art illustration, ethnic design, children's literature, Ukrainian art, culture, fairy tale, ABC, tradition.

Значення малюнка, креслення й загалом ілюстративного матеріалу у процесі вивчення навчальних дисциплін не оцінене. Розповідь, підкріплена показом та демонстрацією ілюстрацій, малюнків, фотографій значно допомагає у засвоєнні нового матеріалу. Ще у Стародавньому Єгипті, Греції і Римі малюнки-креслення використовували не тільки в процесі навчання чи виготовлення певного виробу, але як дорожню карту для будівництва споруд та цілих міст. Термін ілюстрація (лат. illustratio, від illustro – освітлюю, пояснюю) – це зображення, яке наочно пояснює або доповнює друкований текст [12, с. 72]. Особливого значення набувають малюнки виконані художниками творчість яких має глибоко національний зміст, базується на